

Ray Bradbury (1920 – 2012): 451 stupňů Fahrenheita (1953)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

„Někdy si myslím, že šoféři vůbec nevědí, jak vypadá tráva nebo květiny, protože nikdy nejedou dost pomalu, aby je viděli,“ řekla. „Kdyby člověk ukázal šoférovi zelenou kaňku, řekne: ‚To je tráva!‘ (...) Strýček jel jednou na dálnici pomalu. Jel jenom šedesátkou a zavřeli ho na dva dny. Nepřipadá vám to směšné a taky smutné?“

„Moc přemýšlíte,“ řekl Montag stísněně.

„Málokdy se dívám na telestěny a málokdy chodím na závody nebo do zábavních parků. Proto mám asi spoustu času na bláznivé myšlenky. (...) Vsaďte se, že vím ještě něco, co vy nevíte. Ráno je na trávě rosa!“

Najednou si nemohl vzpomenout, jestli tohle věděl, nebo ne, a to ho podráždilo. (...)

„Dobrou noc!“ Vykročila k domu. Potom jako by si na něco vzpomněla, vrátila se a zvědavě a udiveně si ho prohlížela. „Jste šťastný?“ zeptala se.

„Co jestli jsem?“ zvolal.

Ale ona zmizela, odběhla v měsíčním svitu. Domovní dveře se neslyšně zavřely.

„Šťastný! Takový nesmysl.“

„Co dávají dnes odpoledne?“ zeptal se unaveně.

Podruhé už od listin nevzhledla. „Za deset minut začne hra ze seriálu ‚Hrajte s námi!‘ Poslala jsem jim pár prázdných tubiček a dnes jsem dostala poštou svoji úlohu. Natáčejí hry tak, že jedna role není obsazená. Je to nový nápad. Chybí hospodyně, a to jsem já. Když přijde na řadu vynechávka, všichni se na mě ze stěn podívají a já doplním, co tam není. (...)

„O čem je ta hra?“

„Vždyť jsem ti to právě vykládala. Je v ní ten Bob a Ruth a Helena.“

„Ach tak.“

„Je to moc prima. A bude to ještě daleko zábavnější, až si budeme moct dovolit čtvrtou stěnu. Jak dlouho to může trvat, než našetříme tolik, abychom mohli dát čtvrtou stěnu vybourat a zasadit místo ní telestěnu? Stojí jen dva tisíce dolarů.“

„To je třetina mého ročního příjmu.“

„Jsou to jen dva tisíce,“ odpověděla.

Beatty se zadíval na kouřové kroužky, které vydechl do vzduchu. „Představ si to. Člověk devatenáctého století se svými koňmi, psy, kočáry, pomalým pohybem. A pak, ve dvacátém století — pušť kameru rychleji! Knihy se zkrátily. Zkondenzovaly. Vykuchali je. Víc obrázků než textu. Všechno se sesychá na vtip, na senzační závěr.“

„Senzační závěr,“ přikývla Mildred.

„Seškrtali klasiky na patnáctiminutový rozhlasový program, pak je znova seškrtali, aby se vešli na jednu stránku, a nakonec to dotáhli na deseti nebo dvanáctiřádkové heslo v naučném slovníku. Já samozřejmě přeháním. Slovníky byly pro rychlou informaci. Ale našlo se mnoho těch, kteří všechno, co věděli o Hamletovi (ty ten titul znáš určitě, Montagu, pro vás, paní Montagová, je to pravděpodobně jen podvědomá vzpomínka na nějaký titul), kteří, jak říkám, všechno, co věděli o Hamletovi, vyčetli z jednostránkového výtahu v knížce, která hlásala: Teď si můžete konečně přečíst všechny klasiky: držte krok se sousedem! Je ti jasné, kam to vede? Z dětského pokoje na

univerzitu a zpátky do dětského pokoje. To je graf intelektuálního vývoje za posledních pět století nebo o trochu déle.“ (...)

„Školní docházka se zkracuje, kázeň se uvolňuje, přestává se učit filozofie, dějepis, cizí jazyky. Angličtina a pravopis se postupně čím dál víc zanedbávají, až se nakonec ignorují skoro úplně. Žije se ze dne na den, lidi se starají jen o výhodné místo a po práci je všude plno zábavy. Nač se učit něco víc než mačkat knoflíky, otáčet vypínačem, utahovat matky a spojovat kontakty?“ (...)

Všichni musíme být stejní. Nejsou všichni zrozeni svobodní a sobě rovní, jak říká Ústava, ale všichni jsou srovnání. Jeden každý je věrný obraz všech ostatních; teprve pak jsou všichni šťastní, protože tu nejsou žádní velikáni, před kterými by se člověk cítil bezvýznamný nebo podle nichž by se mohl měřit. Tak je to! Kniha v sousedství je jako nabitá puška. Spal ji! Vyndej ze zbraně náboj! Zlom lidskou mysl! Bůh ví, kdo by se stal terčem sečtělého člověka?“

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Jiří Písek: Autoritativní tendence globálního kapitalismu

Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

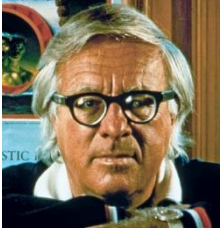
V roce 2007 vydal americký filozof Benjamin Barber přelomovou knihu s názvem *Consumed*. Barber v ní líčí podle něj silící nebezpečí ohrožení demokracie, které pochází z oblasti konzumu, a především pak procesy, jež jdou Amerikou napříč (ale i všemi ostatními zeměmi globalizovaného kapitálu). Za tyto nejzávažnější a autoritativními prvky se vyznačující trendy považuje infantilizaci a privatizaci společnosti. (...)

Jedním trendem, který pojem infantilizace zahrnuje, je modelování potřeb dospělých lidí, které se stále více a více podobají a navazují na potřeby, které ve většině společností můžeme identifikovat jako potřeby dětské, nedovyvinuté. Druhým trendem je nekompromisní zaměření nabídky trhu na stále mladší lidi (konzumenty) – tento směr kapitalismu v dnešním systému přináší (příznačně) pohádkové zisky. (...)

Proslulá kniha Neila Postmana *Ubavit se k smrti* končí kapitolou s názvem *Huxleyovské varování*. Právě v ní se autor věnuje nebezpečím, jež jsou skryta ve světě nekonečné zábavy. Odkaz na Aldouse Huxleyho nám dává jasně najevo, jakého typu společnosti se autor děsil, že přijde, pokud lidé nezačnou bedlivěji naslouchat či vytvářet kritické hlasy proti mediální moci. Postman varuje: „Nechávají-li se lidé rozptylovat trivialitami, stane-li se z kulturního života nekonečný koloběh zábavy, změní-li se seriózní veřejná komunikace v dětské žvatlání – stručně řečeno, stane-li se z lidí obecnost a z veřejných záležitostí zábavná show –, národ se ocitá v nebezpečí a smrt jeho kultury se stává reálnou možností.“ (Postman 1999, 164)

Text je odborný. vybraná ukázka má však blízko k esejistické formě publicistického stylu. Mísí se tu totiž odborná náplň (zdůrazněná citací z odborné literatury), esteticky zvládnuté hodnotící výrazy (nekompromisní zaměření, až sarkastická zmínka o pohádkových ziscích...) a je zřejmé, že text provokuje další otázky. Zmiňovaný Aldous Huxley je anglický spisovatel, autor oceňovaného antiutopického románu Konec civilizace (mimořádně, během své učitelské dráhy měl za studenta George Orwella, ovšem na rozdíl od něj se soustřeďoval na kritický obraz západní společnosti). Odkaz (Postman 1999, 164) znamená, že úplný název knihy najdeme - podle jejího vrocení - v závěrečném seznamu použité literatury, poslední číslo se vztahuje ke stránce, z níž je čerpáno.

Podle vašeho názoru, jak to je s totalitním ohrožením české společnosti?

Ray Bradbury (1920 – 2012; Spojené státy): od dětství byl náruživý čtenář a také začal psát povídky. Jeho plány v tomto směru podporovala i skutečnost, že rodina žila v Los Angeles blízko Hollywoodu. Bradbury-čtenář byl silně ovlivněn Julesem Vernem a H. G. Wellsem, a tak i jako autor silně inklinoval k žánru science fiction. Za svůj dlouhý tvůrčí život Bradbury napsal několik set povídek, od vědeckofantastických přes společenské až po hororové. Z jeho knih vynikají povídkový soubor *Mart'anská kronika* (1950) a dystopický román *451 stupňů*

Fahrenheita (1953).

451 stupňů Fahrenheita (což je stupnice používaná v anglosaských zemích) je teplota, při níž hoří papír. Bývaly doby, kdy požárníci hasili požáry. Ale poté, co se – v nedaleké budoucnosti – začalo vyrábět výhradně z nehořlavých materiálů a co se změnilo i společenské poměry, úkolem požárníků se stalo vyhledávat knihy a pálit je. Knihy byly totiž zakázány, protože přispívaly k tomu, že se lidé dělili na chytré a hloupé, což společnost znejist'ovalo. Teď jsou knížky nahrazeny mediálně šířenými stručnými obsahy, které zvládne pochopit každý. Lidé tráví volný čas u obřích telestěn, sledují nekonečné seriály a prostřednictvím videotechniky si v nich můžou i zahrát malou roli; televizním světem zcela nahradili vlastní smysluplný život. Hlavní postavou románu je třicetiletý požárník Guy Montag, žijící v neuspokojivém manželství s hezkou, ale sebestřednou a přihlouplou Mildred. Když se sám setká s nekonformní dívkou Clarissou, která vzápětí záhadně zmizí, pohne ho to k tomu, že při následující razii si tajně vezme jednu z knížek, které mají být spáleny, a tím vykročí mimo hranice systému. Totalitní vládcové společnosti jsou sice skryti v anonymitě, ale jejich čenichavé vražedné monstrum Mechanický ohař okamžitě vyrazí po Montagově stopě...

Mart'anská kronika je série povídek o tom, jak Pozemšťané, zneklidnění hrozbou celoplanetární jaderné války, začínají kolonizovat Mars, který ovšem obývají mírumilovní a senzitivní Mart'ané. Knížka, která je variací na novověkou kolonizaci Ameriky evropskými přistěhovalci, ukazuje, jak na (zdánlivé) příležitosti rudé planety reagují různé typy lidí z moderní společnosti.